

(ה) [צ"ל ד'] מעשה החסיד עשיר

(ה) מעשה החסיד עשיר שנער רעני.

שגער לעני.

מעשה הזו מועתק מס' [מספרי] רבני אשכנז ז"ל, שהי' חסיד אחד עשיר גדול מנחלת אבותיו שמעולם לא ידע ולא טעם טעם העניות. ובכלל חסידותו הי' מנהגו הטוב שבכל ערב שבת ג' שעות אחר חצות היום הי' טובל ורוחץ לכבוד שבת ולובש בגדים נקיים בגד שבת ומקבל שבת מבעוד יום. פעם א' [אחת] אחר שלבש וקבל שבת כמנהגו, בשעה ה' לעת ערב הוכרח לצאת החוצה לילך למקום אחד בהכרח גדול, ובחזרתו פגע בו עני אחד והתחנן אליו שיתן לו מפרי צדקתו, יען הגיע עת קבלת שבת ועדיין ביתו ריקם מצרכי שבת. כשמעו דבריו אותו חסיד נתכעס עליו ונער בו ואמר לו היעלה על הדעת שיש בן אדם שיתעכב עד עתה מלקנות ולהזמין צרכי שבת ודאי זה לא יתכן כי אם אתה בא ברמאות עלי ובדברי כזב כרי להוציא מידי מעות, והניחו לעני ירא וחרד מגערותו וחזר החסיד לביתו בוער בחמתו כשנכנס לביתו ראתה אותו אשתו שפניו משונות שאלה מאתו מה אירע לך בזה הזמן שהכרת פניך ענתה בך החסיד בעלה סיפר לה כל מעשה העני, השיבה לו ואמרה תמחול לי אדוני שכבודך מוטעה בדבר הזה יען כבודך מעולם לא טעמת ולא ידעת העניות, ועד היכן מגיע מרירותו אתה חושב שכל העולם כמותך, אמנם אני שבעוונותי נתגדלתי בבית אבי בעניות יודעת תכליתו יותר מכבודך יען זכרני שאבי כמה פעמים אירע לו שהגיע עת מעריב ערבים קרוב לחשכה ולא מצאה ידו להביא לביתו אפי' לחם צר ואותו עני וודאי האמת אתו ולא יכזב וכבודך חטאת עמו והוספת על צערו. מיד כשמעו החסיד דברי אשתו נכנסו דבריה בלבו ונצטער עד מאד על אשר לא טוב עשה ותיכף יצא במרוצה לבקש לאותו עני, ושאל את שכניו וא"ל שעדיין הי' נע ונד מבקש טרף לביתו וכשמעו זאת נכמרו רחמיו עליו ושאל ממנו מחילה ושלח לו מביתו כל צרכי שבת לחם ובשר ודגים ויין וכו' הכל מבושל ומתוקן לו ולכל בני ביתו ומפייס להעני שימחול לו זה לא יתכן כי אם אתה בא ברמאות

מעשה הזו מועתק מס' רבני אשכנז ז"ל שהי' חסיד אחד עשיר גדול מנחלת אבותיו שמעולם לא ידע ולא טעם טעם העניות ובכלל חסידותו הי' מנהגו הטוב שבכל ערב שבת ג' שעות אחר חצות היום הי' טובל ורוחץ לכבוד שבת ולובש בגדים נקיים בגד שבת ומקבל שבת מבעוד יום. פעם א' אחר שלבש וקבל שבת כמנהגו, בשעה ה' לעת ערב הוכרח לצאת החוצה לילך למקום אחד בהכרח גדול, ובחזרתו פגע בו עני אחד והתחנן אליו שיתן לו מפרי צדקתו, יען הגיע עת קבלת שבת ועדיין ביתו ריקם מצרכי שבת. כשמעו דבריו אותו חסיד נתכעס עליו ונער בו ואמר לו היעלה על הדעת שיש בן אדם שיתעכב עד עתה מלקנות ולהזמין צרכי שבת ודאי זה לא יתכן כי אם אתה בא ברמאות עלי ובדברי כזב כרי להוציא מידי מעות, והניחו לעני ירא וחרד מגערותו וחזר החסיד לביתו בוער בחמתו כשנכנס לביתו ראתה אותו אשתו שפניו משונות שאלה מאתו מה אירע לך בזה הזמן שהכרת פניך ענתה בך החסיד בעלה סיפר לה כל מעשה העני, השיבה לו ואמרה תמחול לי אדוני שכבודך מוטעה בדבר הזה יען כבודך מעולם לא טעמת ולא ידעת העניות, ועד היכן מגיע מרירותו אתה חושב שכל העולם כמותך, אמנם אני שבעוונותי נתגדלתי בבית אבי בעניות יודעת תכליתו יותר מכבודך יען זכרני שאבי כמה פעמים אירע לו שהגיע עת מעריב ערבים קרוב לחשכה ולא מצאה ידו להביא לביתו אפי' לחם צר ואותו עני וודאי האמת אתו ולא יכזב וכבודך חטאת עמו והוספת על צערו. מיד כשמעו החסיד דברי אשתו נכנסו דבריה בלבו ונצטער עד מאד על אשר לא טוב עשה ותיכף יצא במרוצה לבקש לאותו עני, ושאל את שכניו וא"ל שעדיין הי' נע ונד מבקש טרף לביתו וכשמעו זאת נכמרו רחמיו עליו ושאל ממנו מחילה ושלח לו מביתו כל צרכי שבת לחם ובשר ודגים ויין וכו' הכל מבושל ומתוקן לו ולכל בני ביתו ומפייס להעני שימחול לו והי' שמח העני:

עלי ובדברי כזב כדי להוציא מידי מעות! והניחו לעני ירא וחרד מגערותו. וחזר החסיד לביתו בוער בחמתו. כשנכנס לביתו ראתה אותו אשתו שפניו משונות. שאלה מאתו: "מה אירע לך בזה הזמן שהכרת פניך ענתה בך?" החסיד, בעלה, סיפר לה כל מעשה העני. השיבה לו ואמרה: "תמחול לי אדוני שכבודך מוטעה בדבר הזה. יען כבודך מעולם לא טעמת ולא ידעת העניות, ועד היכן מגיע מרירותו, אתה חושב שכל העולם כמותך. אמנם אני שבעוונותי נתגדלתי בבית אבי בעניות, יודעת תכליתו יותר מכבודך יען זכרני שאבי כמה פעמים אירע לו שהגיע עת מעריב ערבים קרוב לחשכה ולא מצאה ידו להביא לביתו אפי' [אפילו] לחם צר. ואותו עני, וודאי האמת אתו ולא יכזב, וכבודך חטאת עמו והוספת על צערו." מיד כשמעו החסיד דברי אשתו נכנסו דבריה בלבו ונצטער עד מאד על אשר לא טוב עשה, ותיכף יצא במרוצה לבקש לאותו עני, ושאל את שכניו וא"ל [ואמרו לו] שעדיין הי' נע ונד מבקש טרף לביתו. וכשמעו זאת נכמרו רחמיו עליו, ושאל ממנו מחילה ושלח לו מביתו כל צרכי שבת, לחם ובשר ודגים ויין וכו', הכל מבושל ומתוקן לו ולכל בני ביתו ומפייס להעני שימחול לו והי' שמח העני:

למדנו מזה המעשה שהאדם אי אפשר שירחם על העני כפי הצורך מבלי שהוא בעצמו יטעום טעם העניות, דוחקו ומרירותו. שמזה יבאו לקפוץ ידיהם מליתן צדקה ולגעור בעני ולשפוך דמו. אבל אם האדם ישער בעצמו שאלו הוא בעצמו הי' עני כיצד הי' רוצה שיתנהג עמו, וודאי לא יבא לקפוץ ידו ולא לגעור בו ח"ו [חס וחלילה], ואדרבה ישמח לקראתו ויקבלהו בסבר פנים יפות ויתן לו כמתנת ידו בשמחה וידבר על לבו, ויתן הודאות לה' שזיכהו להיות מן הנותנים ולא מן המקבלים. יען העני חשוב כמת,

למדנו מזה המעשה, שהאדם אי אפשר שירחם על העני כפי הצורך מבלי שהוא בעצמו יטעום טעם העניות דוחקו ומרירותו שמוזה יבאו לקפוץ ידיהם מליתן צדקה ולגעור בעני ולשפוך דמו אבל אם האדם ישער בעצמו שאלו הוא בעצמו הי' עני כיצד הי' רוצה שיתנהג עמו, וודאי לא יבא לקפוץ ידו ולא לגעור בו ח"ו ואדרבה ישמח לקראתו ויקבלהו בסבר פנים יפות ויתן לו כמתנת ידו בשמחה וידבר על לבו ויתן הודאות לה' שזיכהו להיות מן הנותנים ולא מן המקבלים יען העני חשוב כמת, ולא מיתה א' כדרך כל הארץ אלא בכל יום ויום בעת צרכו לבקש ולשאול מבני ארם דמו נשפך בקרבו ומת בכל זמן כמה מיתות ר"ל ובזכות הצדקה ה' יתמיד עשרותו שהוא פקדון בידו שהעשיר הוא פקיד של העני וכשנותן נותן לו משל העני ולמצוה תחשב לו אם מתנהג בה כשורה, ויחשוב בדעתו שאפילו מעולם לא טעם טעם עניות והוא עשיר גדול עכ"ז צריך לידע כי לא לעולם חוסן וגלגל הוא שחוזר בעולם וכמו שענינו הרואות בכל יום ויום כמה בתי עשירים גדולים מאבות אבותם. וירדו לטמיון עד זיבולא בתרייתא ובכן בכל עוד שהעושר בידו יתנהג בו כשורה במצות ובצדקות ובסבר פנים יפות, כדי שאם ח"ו יתהפך עליו הגלגל כאשר עשה כן יעשה לו וכמדה שאדם מודד בה מודדין אותו. ד' יזכנו לכוף את יצרנו לעבודתו אכ"ר :

ולא מיתה א' [אחת] כדרך כל הארץ אלא בכל יום ויום בעת צרכו לבקש ולשאול מבני אדם, דמו נשפך בקרבו ומת בכל זמן כמה מיתות ר"ל [רחמנא ליצלן], ובזכות הצדקה ה' יתמיד עשרותו שהוא פקדון בידו, שהעשיר הוא פקיד של העני, וכשנותן נותן לו משל העני ולמצוה תחשב לו אם מתנהג בה כשורה. ויחשוב בדעתו שאפילו מעולם לא טעם טעם עניות והוא עשיר גדול עכ"ז צריך לידע כי לא לעולם חוסן וגלגל הוא שחוזר בעולם. וכמו שענינו הרואות בכל יום ויום כמה בתי עשירים גדולים מאבות אבותם. וירדו לטמיון עד זיבולא בתרייתא [1]. ובכן בכל עוד שהעושר בידו יתנהג בו כשורה במצות ובצדקות ובסבר פנים יפות כדי שאם ח"ו [חס וחלילה] יתהפך עליו הגלגל, כאשר עשה כן יעשה לו. וכמדה שאדם מודד בה מודדין אותו. ד' יזכנו לכוף את יצרנו לעבודתו אכ"ר [אמן כן יהי רצון]:

[1] זיבולא בתרייתא = מעדר אחרון. מקור הביטוי בתלמוד בבלי, מסכת ברכות, דף ח, עמוד ב: "היינו דאמרי אינשי [זהו שאומרים אנשים] (כפתגם עממי): ליבעי אינש רחמי [יבקש אדם רחמים] (על עצמו) אפילו עד זיבולא בתרייתא שלמא (השלכת רגבי עפר) [במעדר אחרון] (בקבורתו) [שיהיה בשלום]. (על פי שטיינזלץ).